

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

Pavli Diaconi De Gestis Romanorvm Liber Decimvsqvintvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

stes pro adiutoribus, impugnatoresq; sensere. Sequēti deinceps tempore gens Anglorum, siue Saxonum Britanniam tribus longis nauibus aduehitur: quorum dum iter prosperum domi fama retulisset, mittitur nihilo minus exercitus multiplex: qui sociatus prioribus, primum hostes, propter quos petebatur, abigit: Deinde in Britones arma cōuertens, conficta occasione quasi pro se eis militantibus minus stipendia pręparassent: totam propē insulam ab orientali eius plaga usq; ad occidentalem incēdio sibi, seu gladio subegit. At uero Theodosius, dum absq; uigintiuno superioribus annis, quos cum Honorio patruo regnauerat, septem & uiginti annis imperium gessisset: ex quibus & cum Valentiniano genero uiginti quinque transegit, apud Constantinopolim morbo consumptus obiit, ibiq; sepultus est.

PAULI DIACONI DE

GESTIS ROMANORVM

LIBER DECIMVS

QVINTVS.

MARTIANVS, ET VALEN-

TINIANVS IUNIOR.

ANNO ab urbe condita millesimo ducentesimo quarto, defuncto Theodosio quadragesimo quarto in numero, Martianus orientali aulę præficitur Imperator. Caterum Valentiniani tempore huius uel superioris Imperatoris curricula ascribuntur. Igitur Valentinianus occidui rector imperij, pacis ea tempestate fœdera cum Genferico Vuandalorum rege firmavit: certisque spatijs Africa inter utrosque diuisa est. Genfericus de rerum successu tumidus, dum etiam apud suos superbiret, ualida aduersus eum conspiratio est facta. Quorum molitione detecta, diuersis ab eo excruciatu periere supplicijs. Horum siquidem funeribus nō minus uirium amisit, q̄ si exuperatus belli certamine fuisset. Interea rex Hunnorū Attila, dum cum fratre Bleda regnum intra Pannonias, Daciāq; gereret: Macedoniam, Mysiam, & Achaiam, utraq; etiā Thracias immanissima rabie deuastaret: Bledam suum germanum, regniq; consortem peremit, eiusq; sibi parere populos cōpulit. Fultus itaq; fortissimarū gentium, quas sibi subiugarat, præsidio, ad occidentale demoliendum animum intendit imperium. Erant siquidem subiecti eius dominio rex ille Gepidarū famosissimus Ardaricus, Vualamir etiam Gotthorū regnator, Niso ipso, cui tunc seruebat, rege nobilior: fortissimæ nihilo minus gentes Marcomanni, Sueui, Quadi,

Z 3 præterea

præterea Heruli, Turlingi, siue Tungri cum proprijs regulis, aliæq; præter has barbaræ nationes Aquilonis in finibus cõmorantes. Horum omnium Attila superbus imperium, quanq; uirum robore facile se posse adipisci putaret, quod cuperet: non minori tamen consilij astutia, quam armorum fortitudine hostes aggredi satagebat: præuidens itaq; sagacitate, qua callebat, non sibi fore tutum, si Gotthi, qui intra Gallias morabantur, Romanis auxilio iungerent: amicum se Gotthis simulans, aduersum Romanos se asserit præliaturum: Romanorumq; ediuerso quasi amicitias appetens, in Gotthos eorum uidelicet hostes se pollicetur arma moturum. Agebat itaq; hæc uersuta barbaries: quatenus si hos posset à societate diuidere, facilius utrosq; singulari certamine proculcaret. Quas eius astutias Aetius non minori acumine præuidens, legatos ad Theodericum, qui eo tempore Gotthis apud Tolosam regnabat, dirigit: qui cum eo pacis fœdera sociarent. Annuit iuxta Aetij uotum, Romanorum legatis Theodericus: iungitq; cum eis non minus sibi prospiciens firmissimum fœdus, promittitq; se pariter pugnaturum. Fuere interea Romanis auxilio Burgundiones, Alani cum Sangibano suo rege, Franci, Saxones, Riparioli, Labrones, Sarmatae, Armoritiani, Liticiani, ac penè totius populi occidentis. Quos omnes Aetius ne impar Attila occurreret, ad belli adsciuerat societate. Conuenitur ex utraq; parte in campos Catalaunicos, qui centum in longitudine leugis, & ex latitudine LXX. ut Gallis mos est metiri, feruntur. Attila itaq; primo impetu, mox ut Gallias ingressus est, Gundicarium Burgundionum regem sibi occurrentem protriuit. Deinde cum ad locum certaminis uentum esset, inquit aruspice, siquid sibi de belli forte uenturum prædicaret. Qui arte dæmoniaca exta pecudum perscrutans, Attilae infauista denuntiat: hoc tamen quantulumcunq; solatium fore, quod summus de parte hostili in certamine ductor occumberet. Attila, dum hæc de Aetij interitu, cuius mortem sitiebat, denuntiarum putaret: non dubitauit uel cum suorum perditione bellum committere, dummodo Aetium suis motibus fortiter obstantem possit extinguere. Committit itaq; pugnam iam in uesperum die uergente: ut si superaretur ab hostibus, imminentis se noctis tenebris occultaret. Conueniunt hinc inde fortissimæ nationes, cõseruntur acies: fit bellum acre nimis, & pertinax, quale uix ulla narratur historia: nec antea præliandi ardore quieuerunt, quam eis nox superueniens pugnandi uoluntatem adimeret. Eo siquidem prælio, CLXXX. M. hominum cæsa referuntur. Tantumq; est sanguinis effusum, ut paruulus, qui ibidem labebatur, riuulus, immodicus subito torrens effectus, cadauera secum traheret peremptorum. Attilam autem de morte Aetij sua suspicio fefellit. Nam incolum Aetio rex ibi Gotthorum Theodericus occubuit. In quo prælio quis neuter cessisset exercitus, constat tamen Attilam fuisse superatum. Qui cum die altera intra plaustorum munimenta se continens erumpere non auderet: nec tamē cessaret tubis, & clamore perstreperere: Turismundus Theoderici regis filius dolens de paterno funere, statuit Attilam obsidione cõartare: & eum, eiusq; exercitum ad internitionem usque delere. Tunc Attila de uitæ fiducia iam desperans, ex equitatorijs ingentem pyram sellis construxit ut
ibidem

Nox bellum
 horribilissimum

De Nox mirabilis
 Aetij

ibidem se Gotthis imminētibus, supposito igne cremaret, ne aut quisq̄ de eius lataretur uulnere, aut rex tantarū gentium in potestatem hostium deueniret. Aetius uero caute perpendens Romanos à Gotthis perempto Attila deprimi, nec deinceps aduersum Gotthos, si necessitas incumberet, habere solatium, filio Theoderici quasi eius rebus cōsulens persuadet, ut domum reuenteret, regnū paternū arriperet: ne si ab eius inuaderetur germanis, acerbius ei esset cum suis, q̄ cum hostibus dimicare. Hoc ille consiliū tanq̄ pro sua salute prolatum libenter amplectens, domum reuersus est, regnūq̄ paternū suscepit. Caterum Aetius & ob hoc talia machinatus est, ut Attilam ab eius impressione subduceret. Inscia heu mens hominū, quantum hac prouisione detrimentū patriæ, dum auertere cupit, ingessit. At uero Attila cernens se relictum, hostes ad propria reuoluisse, erectis animis, ac spe salutis eleuatus, Pannonias repedauit: multoq̄ potiore exercitum coaceruans, Italiā furibundus introiit: ac primū Aquileiam ciuitatē in ipso Italiæ sitam principio expugnare aggressus est. Quam cōtinuo triennio obsidens, cum aduersus eam strenue ciuibus repugnantibus nihil proualeret: iamq̄ murmur sui exercitus non ualentis famis tolerare penuriam audiret: cum die quadam ciuitatē circuit, ut ex qua eam parte facilius posset expugnare inquireret: cernit repente aues in ædificiorum fastigijs nidificare solitas, quæ Ciconiæ uocantur, uno impetu ex urbe migrare, fœtusq̄ suos sublatis, rostris per rura forinsecus deportare. Aspiciat, inquit ad suos, iam aues futurorū præcias, perituram relinquere ciuitatem. Statimq̄ adhibitis machinis, tormentisq̄, hortatur suos: acriter expugnat urbem, ac sine mora capit, diripiunt opes, captiuantur, uel trucidantur ciues, residuum direptionis igni supposito flamma consumit. Fuerat siquidē in ea ciuitate scēminarū nobilissima Dugna nomine, forma quidem eximia, sed candore pudicitiae amplius decorata. Hæc dum habitaculum supra ipsa urbis mœnia haberet, turremq̄ excelsam suæ domui immixtentē, sub qua Natissa fluuius uitreis labebat fluentis: ne sordidissimis hostibus ludibriū fieret, animæq̄ pulchritudinē uelut illata libidine uitaret, mox ut ingressum hostium, captamq̄ urbem præfensit, è summa se eadem turre obuoluto capite in gurgitē præcipitē dedit: Metumq̄ amittendæ pudicitiae memoria bili exitu terminauit. Plura præterea eiusdem regionis castella immanis hostis, uel captiuatis ciuibus succendit, ac diruit. Concordiam, Altinū, siue Patauium uicinas Aquileiæ ciuitates fulminis instar demolitionis solo coæquauit. Exinde per uniuersas Venetiæ urbes, hoc est, Vincentiam, Veronā, Brixiam, Bergomū, seu reliquas, nullo resistente Hunni bacchant. Mediolanū, Ticinūq̄ pari sorte diripiunt: ab igne tamē abstinentes, & ferro. Deinde Aemiliæ ciuitatibus similiter expoliatis, nouissime eo loco, quò Mincius fluuius in Padum confluit, castrametati sunt. Vbi Attila cōsistens, dum utrū adiret Romā, an desisteret, animo fluctuaret: non urbi, cui infestus erat, cōsulens, sed Alarici exēplum pauens, qui captæ à se urbi nō diutius superuixit: Dum ergo has animo tempestates reuolueret, repente illi legatio placidissima à Roma aduenit. Nam per se uir sanctissimus Leo papa ad eum accessit. Qui cum ad regē barbarū ingressus esset,

Z 4 cuncta,

nota de morte

Digne, in

quibus, quibus,

cuncta, ut optauerat, obtinens: non solum Romæ, sed totius Italiæ salutē reportauit: territus namq; nutu dei Attila fuerat: nec aliud CHRISTI sacerdoti loqui ualuit, nisi quod ipse præoptabat. Fertur itaq; post discessum pontificis interrogatum esse Attilam à suis, cur ultra solitum morem tantam reuerētiam Romano pontifici adhibuerit: quandoquidē penè ad omnia, quæ sibi ille imperasset, obtemperaret. Tum regem respondisse, non se eius qui aduenerat, personam reueritum esse, sed alium se uirum iuxta eum in habitu sacerdotali adstantem uidisse, forma augusta, & canicie uenerabilem, illumq; euaginato gladio sibi terribiliter mortem minitantem, nisi cuncta, quæ ille expetebat, expleisset. Igitur Attila tali modo à sua sauitia repressus, relicta Italia Pannonias repetit: ad quē Honoria Valentiniani principis germana, dum à fratre ob decus pudicitiaē districte seruarietur, suum eunuchum dirigit: quatenus eam sibi à fratre in matrimonium extorqueret. Accepto itaq; hoc Attila nuntio, qui iam Italiæ fines excesserat, nec statim fatigato exercitu regredi poterat. Mandat Valentiniano Imperatori, minitans peiora se proxime illaturū Italiæ, nisi mox ei suam germanā cū parte regni debita trāsmisisset. Qui reuersus ad proprias sedes, supra plures, quas habebat uxores, puellā ualde decorā indicto nomine sibi in matrimoniū iunxit. Ob cuius nuptias profusa conuiuia exercens, dum tantum uini, quantum nunquam antea insimul bibisset, cum supinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, suffocatus & extinctus est. Eadem deniq; apud Constantinopolim nocte, Martiano Imperatori in somnis dominus apparens, arcum Attilæ fractum ostendit: Quo scilicet armorum genere gens illa fidere in bello maxime solet. Dum hæc geruntur, apud Britanniam Pelegianæ hæreseos assertores Britannorum tentant subuertere fidem: qui à Gallorū episcopis auxilium perentes, ad rectæ fidei defensionē sanctissimū uirum Germanum, multisq; iam uirtutibus clarum, Altisiodorensis ecclesiæ episcopum accipiunt: Et Lupum Tracafenū præfulem, atq; apostolicæ gratiæ uirum: qui nō minus signorum miraculis, q̄ doctrinæ uerbis, omnes ad sanā fidei confessionem reduxerat. Ecce autem adhuc ibidem sanctis episcopis existentibus, ualida Saxonum, Pictonumq; manus Britanniam aduehit. Nihilo minus Britones mox arma corripiētes hostibus obuiam pergunt: cum quibus beatissimus Germanus episcopus sponte se offerens, unā pergit ad prælium. Cumq; ipse dux belli ante confectam aciem cōstitisset, iamq; hostes conglobati propius aduentarent, nō tubæ clangoribus, non gladijs fidens, imperat solummodo sanctus antistes: ut cum ipse prior indamasset, omnes uoce consona eundem responderent sermonem. Moxq; eleuata magna uoce, Alleluia sonauit: cumq; omnis exercitus sublato ad sydera clamore, Alleluia respōdisset: cunctaq; per circuitū loca ressaltassent, continuo tantus hostes pauor inuadit, ut dissoluta acie fugam arripiētes, ac si singulorū ceruicibus gladius immineret, tremebundi ad propria refugerēt. Igitur quia uirtus semper inuidiam parit: Valentinianus Imperator quantum res docuit, p̄speros Aetij successus, ut præmissum est, pertimescēs, eum, simulq; Boetium senatorē nobilissimū gladio peremit. Ita uir bellicosissimus

Aetius,

Aetius, & quondam Aëtiae regis potentissimi terror occubuit: cum quo pariter & occidentis imperium, salusq; Reip. corruit: nec haecenus ultra ualuit releuari. Sed nequaquam Valentiniano mors Aetij impune cessit: nam & ipse anno sequenti à Trasila Aetij milite, cum xxx annis imperium gessisset, confossus interijt. È quibus cum Theodosio socero xxv. cum Martiano v imperauit. Mortuo Valentiniano regni iura Maximus apud urbem inuadens, necdum duobus expletis mensibus, à Romanis peremptus est. Continuo aduectis ex Africa nauibus, adest Genfericus cum ualidissimo suæ gentis exercitu, fultus insuper præsidio Maurorum, cum adhuc Romanæ ecclesiæ beatissimus Leo ageret pontificatū. Percussis itaq; Romanis tam terribili nuntio, nobilibusq; simul, aut popularibus ex urbe fugiētibus, urbem omni præsidio uacua Genfericus obtinuit, occurrentes sibi extra portam eodem sancto Leone episcopo: cuius supplicatio ita eum deo adiuuante leniuit: ut quia omnia potestati eius essent tradita, ab igne tamen & cæde abstinerent, atq; supplicijs. quatuordecim interim dies secura, & libera scrutatione omnibus opibus suis Roma uacuata est. Multaq; millia captiuorū, prout cuiq; ætate an arte placuerunt: cum regina Eudoxia, quæ Genfericum ad hoc facinus inuitauerat: duabusq; eius filiabus Carthaginem adductæ sunt. Capta itaque hoc modo à Genferico Roma est, postquam eam primo Alaricus inuaserat. Sed iam uice expletis ab eo tempore XLIII annis, à conditione sua M.CC. atq; octo euolutis. Relicta itaq; urbe, per Campaniam sese Vuandali, Mauricq; effundētes, cuncta ferro, flammisq; consumunt: quicquid superesse potest, diripiunt. Captiuamq; nobilissimam ciuitatem ad solum usq; adijciunt, captiuant, prædant. Nolum nihilo minus urbem ditissimam, aliæq; quamplures pari ruina prosternuntur. Neapolim præterea, quasq; ob infirmitatem capere non poterant, rebus agrarijs exinanitas relinquunt: quicumq; gladio superuerant, captiuitatis iugo subiiciuntur. Inter has procellas uir pijsimus Paulinus Nolanæ urbis episcopus, postq; quicquid habere potuit, in captiuorū redemptionē expendit: nouissime cum nihil ei aliud, nisi ipse sibi solummodo superesset, pro cuiusdam uiduæ filio maternas non ualens ferre pijs uisceribus lachrymas: cum eadem ad Africam proficiscens, quò iam hostes descenderant, sese barbaro uiro uice uicaria in seruitium tradidit. cuius sanctitas cum apud eandem barbaram gentem dei nutu cognita fuisset: demum cum omnibus suis ciuibus ad urbem propriā remeauit. At uero Genfericus postquam ditatus Italiae opibus ad Africam regressus est: Valentiniani principis natam, quā ab urbe captiuitatis sorte abduxerat, Transimundo filio suo in matrimonium copulauit: ex qua Hildericus natus est, qui quartus postmodum à Genferico in Vuandalis apud Africam regnauit. Recedente igitur ab urbe Genferico, Romani insequenti mense exinanitæ Reip. Imperatorem Auitum præficiunt. Vuisigothæ quoq; circa hæc tempora cum rege suo Theoderico Theoderici filio transcensis Pyrenei iugis Hispanias inuadunt. At uero Martianus Imperator, cum apud Constantinopolim VII annis regnum administrasset, facta suorum conspiratione peremptus est.

Pauli